

NOU DIARI DE BUJA,

Ó BÉ CRÍTICA D' ES PÓBRE VÉY,

DEL DIUMENJA 20 JUÑ DE 1813.

ERRO QUI S' HÁ DE CORRETGIR.

Num. 4. Es cás d' un pajès y un filósof s' há de posar devánt es filósofs, se glósa qui comensa *Aquest fèu ets óus en terra*, y lo demés qui seguex.

Es nom d' Auròra li cau, cóm s' anéll al dit:

Si per cèrt. Emperó un vá dir que qui fá mál, no vól veurer sa llum y l' avorrèx, segòns el sánt evangeli: *omnis enim qui male agit odit lucem*. Testimóni es matèx cuénto d' es conòns amagáts en que se óbrin ets uys de sa incáuta juvintut, y abáns s' en duan es llum ó l' apágan. ¿Que tál? Sa decència d' un póbble tán católic y honést merexían un pétárdo, en que se péga foc á lo que es fanás sec y tán combustíbble? *Omnis caro fœnum... Exsiccatum est fœnum*. Qui diu *incedent* á un diárr qui ndues, cau després en sa fálta que vituperá injustament. Déu no pága de bastò, *sinò de sahò*. Idó? perque s' há de posar es nóm de sa *priméra llum del dia* á un escrít qui es sa *priméra fosca de sa nit*?

Es llinátge patriótica mallorquina es erròr d' imprènta, de s' impressòr y de s' autòr ó autòrs,

Tót axó vól dir que es erròr voluntári, en dáñ de tercér y en perjüy de tota la isla. La isla no produèx móstruos, ni acostuma pèrder es respècte á n' es séus superiòrs, cóm heu fá la predita, ó prescíta. No há molt que sas seculars parexían mónjas en sa modèstia y seriedát d' es seu vertír, parlár ó obrár. Per tánt no dú trájo de patriótica ni de mallorquina aquèsta qui se diu tál ab póc honòr d' es *Baleárs*.

¿*Erròr d' imprènta*? y ¿de quina imprènta? D' una qui segòns un autòr no censurat, per bé que l' hájan

duit â sa junta de Censura, es s' imprênta mès abominâble, botxi de sa piedât, de sa moralidât y de sa relligiosidât de tot es pòbble cristià. Jò cit un autòr qui se es fèt molt respectâble.

¿Errâda de s' impressòr? y ¿de quin impressòr? D' un qui es s' únic que jò sàpia, qui se diferencía de tots quânts ni há â Mallòrca; y qui quânt no fos únic, sempre sería es primer qui há publicat *escrits cuântra sa Constitució política*, segòns es matèx que acáb de citâr.

Erròrs de s' autòr ò autòrs? y ¿quin autòr? Un qui segòns sâb el public, dos escriptòrs â n' â qui no sé que los hája respòst, li trèuan mès tâtxas, que no ni há â un baül de mórt. ¿Quins autòrs? *Mira es llibre del dimóni*, y conexerás es caràcter d' es qui *reformen abúsos â Mallòrca*. Nigú há calificat â s' autòr d' embustéro. En lo personal es dócte, sério y de vida irreprehensíble.

Ara bé, y Lámon Péra qui já sabía há estòna lo que pèrvéntura no sâb el dimóni y tot ¿no podía allargâr sa ploma? Emperó *potuit transgredi, & non est transgressus*. Podía, y primér volgué enâr â las bónas. ¿Es ser hómo de bé, ò no; és fèr lo que féu? Y en tot axó no espéren que *sia ábre caygüt per fèrlhí llèña demunt*. Li diuan *bufò y desvergonât*. ¿Es d' hómos xerrâr y obrâr de aquést módo?

SENTÈNCIA NOTÁBLE.

Fonc molt graciòsa sa que digué s' autòr fént crítica â n' es qui féu es *suplemént d' es diâri de Mallòrca*. Aquést autòr diu: *es títol há de llevâr tot d' una tota obscuridât, y jò no páup sinò fosca*. ¿Cóm *Auròra* un *pàpèr* atapit de tenebras? ¿Cóm *patriòtica*, si s' autòr es tã patriòta, lo matèx que jò móro ò judio? ¿*Mallorquina*? cóm? Máy en el mon ningùn títol de cap obra m' haviâ fèt cloquetjár es cap, cóm aquést títol. No puc ni el vull entèndrer axí cóm sòna. Tot ambú li escapá â n' es nóstro autòr aquést desberât: d' axó vos admiráu? *Amice*, ¿ad quid venisti? digué â Judas el Bon Jesús, y éra Judas un traydòr. A un traydòr, un áltre es mès fa-èl li diu *amíc*, y â s' *Auròra* no li dirán *patriòtica mallorquina*? Y ¿axó es desbarât? ¿S' autòr heu digué y

perventura enáva sério; però còm es devertít, ¿qui sáb?
 ¿Qui sáb? Un sól Déu judíca sas intencions. Bóna es aquèsta.

(*que ¡póbre me filla!*)

Póbre sia el diábble d' ánimas. Digáu *Amèn*, Axí sia.
es engendrada per molts de páres

Es *Sánts Páres* los venerám; nò es páres qui fán mála
 cára per esser sánts. A un li diguéren caróta d' heregía.
y vá de móda

Es *Auba* y no *aubò* digué en Cupído. Almánco té nóm
 de dóna. Volrá tenír es dret de tál. ¿Se deu haver ta-
 yát sa cdua? ¿Que li hán fét s' *altár*, y es *tróno*? Be-
 neficis. Emperó s' última móda es enárlas cuántra.

encára que no té honra demés)

Per axó la vól llevar à áltrí. Té y tendrá espolsadas
 d' es dóctes, desprécios d' ets ignoránts, avorrimént per
 párt d' es cristiánts-politícs, contradíceió de totas sas clás-
 ses y *escólas de Cristo*, finálmènt Censúras firmadas y con-
 firmadas aquí y à Cádiz. Y també té pás-sa-pórt (segòns
un fràre y un togát) entre francèsos y españòls de València.

Sobre tot es qui ván à las foscas, la vólen;

Que la prenguen per élls. Nóltros no sóm ásas, no vo-
 lèm tál llum, perque si no hem teníam áltre, ¿que de
 carabassóts, y sucadas per sa parèt!

y fán molt bé, perque vól més cólca cosa que no res.

Si per cèrt. Qui no té, siñò un gát, amb éll se combát.

Ets áltres qui vèuan es sól de S. Tomás de Aquíno,

Ell no se doná máy un titol tán rumbánt, y el me-
 rexía. A sa bul-la de Clemént XII. *Verbo Dei* se contan
 es nóms de 14 pápas (y encáre no son tots) qui alában
 sa séua llum y resplandòr. Erásmo crític sevéro y molts
 de pics fastidiòs, digué que no li trobáva nigú qui se
 poguès igolár amb éll en conexemént de cosas divínas.
 Aquéll Ossio qui còm que fos s' antic españó! en quant
 à engrunár es cap à n' es protestánts, li diu *Antórxa*.
 Que es de diferént d' una que hem veim per aquí! A un
 llogarèt teníam una esquella ó picarol per campána, y
 amb aquèst instrument tocávan *batayadas* y no volían que
 tocás ventánt siñò cólca dia de rumbo, perque el volían
 acompañar en n' Alóy de la Ceu. Si aquéts fossen vin-

guts à ciutat per enseñar, il·lustrar y donar mètode à n' es campaner majòr de la Catedral!!! quinas riáyas devés es mirador!

ò de S. Agustí,

Es qui máy se son vists à manjar amb estováyas, de póc se conténtan. Nòltros no menjám agláns, cóm es póres que pasturáva el fill pródig. Volèm pá y còca. Fóra *Aubas y Antóraxas*. Aquésts sóls volèm, més amunt que es lá.

CAS PRÁCTIC.

Un empèlt de filosóf conversáva amb un fratre, miránshe tots dos es sembrát qui no podia enar millòr. S' asseguéren, passáren avánt sa convèrsa, y es jòve pajès qui hauría conversat ab cólca ciutedá, vá dir *¿quin mal es que un rompe el sisè manament amb una qui hey consent?* Si élla no vol, es una grán injuria y un mal grave: si heu vol *¿que no es señora de si matéxa?* *Volenti & scienti nulli fit injuria*. Un no pretén fer mal. Déu ó sa naturalèsa mos hán dat aquèsta inclinació::: Se adoná à n' aquèst témps que sas cábras éran entrádas y feyan tála à n' es sembrát, y al punt s' alsá, malahí, apedregá, y tregué defóra aquélls animáls. Es fratre deya entre si matéx: à n' aquèsta bèstia no li ténc de parlar cóm à teóleg, sinò que li ténc de trèuer es formátge amb una rahò de pajès, y tornánt aquèll à n' es llóc y à s' assunto, es fratre li digué *¿perque has arruxat sas cábras?* *¿quin dan feyan?* *¿perventúra es sembrát s' es quexat d' éllas?* no há parlat paráula. *¿Sas cábras volían dar ningun perjúy?* No cercávan sinò umplirsè sa pánxa. *¿Déu ó sa naturalèsa no los há dat sa gána perque manjassen?* Res de bádas hey há en aquèst mon. Fé conta que Déu es l' ámo, sa fadrína és es sembrát, y es qui vá de véga es sa cábra. Tu no vols cábras dins es sembrát, y fás bé perque considéras, lo que sas cábras no comprènen. Axí matéx son unas cábras es qui no volén sia pecát lo qui heu es, y és que son tornáts cóm à brutos senza conexement. Sa cinta d' ór, es botòns esmaltáts y sa róba que fá un pare per sa filla, es per élla. *¿Y heu pót donar élla à n' à qui vol?* No. Máncó podrá dar lo que val més, qui es s' honòr. Y sinò mayám tu en tenir fillas si serás tán lliberal? *¿bastará axó per trèurhèt s' ása d' es cap?*

-DIV DESEN LA IMPRÉNTA DE SEBASTIÁ GARCÍA.